

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Nucleus Juris Canonici

Thenhaven, Bernhard

Coloniæ Agrippinæ, 1739

XIX. De Probationibus. D. 15. C. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63382](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63382)

culo fiat talis confessio, quâ v. g. Titius certam summam pecuniæ sibi à Cajo deberi significat; nam *L. ult. C. de conven. Fiscii debet.* ait Imp. *Iniquissimum esse perspeximus; ut sub propria annotationis manu* (seu confessione) *unusquisque sibi faciat debitorem.* Excipe, nisi sit facta annotatio in libris privilegiatis, v. g. Tutorum, Mercatorum, &c. de quibus infra *Tit. 22.*

TITULUS XIX.

De Probationibus.

1. **R**eo non confitente, sed negante intentionem Actoris, huic incumbit onus probandi in omnibus causis tum civilibus, tum criminalibus, ut etiam Judex, teste *Pirr. h. t. n. 5.* inquirens ex officio, probare contra Reum debeat contenta seu asserta in inquisitione, quia succedit loco Accusatoris. Porro probatio, de qua *b. t.* est actus judicialis, quo per legitima argumenta de re controversa Judici fit fides, quia finis probationis est Judici fidem facere, ut possit intelligere, qualem debeat ferre sententiam.

2. Probatio judicialis duplex est, nempe *plena*, per quam Judex ita fit instructus, ut nullo alio ulterius requisito causam de finire possit, v. g. si sit probata per confes-

fessionem Rei, evidentiam facti, legitimos
 testes, instrumenta authentica, præsum-
 ptionem juris per rationes oppositas non
 elisam &c. & *semi-plena*, per quam aliqua
 fides fit Judici, sed non tanta, ut moveri
 possit ad ferendam sententiam juxta eam;
 talis est, quæ fit per unum testem, famam,
 fugam Rei, comparisonem literarum,
 (quæ dicitur *EXPENSILATIO*, teste *Gonz. b.t.*
ad c. 2. n. 6.) vel conjecturas, &c. Ob eam
 tamen potest quandoque Judex deferre
 juramentum, tum Reo purgatorium in
 criminalibus; vel litis decisivum in civi-
 libus; tum etiam Actori in causis minoris
 momenti suppletorium ad expediendam
 litem. Imò possunt duæ semi - plenæ in
 certis causis efficere plenam probatio-
 nem, v. g. unus testis & confessio extra-
 judicialis in civilibus non arduis, aut ac-
 cedente famâ aliisque adminiculis, &c.
 juxta DD. apud *Leur. b. t. q. 528.*

3. Verùm onus probandi sæpe trans-
 fertur in Reum vel possessorem conven-
 tum, v. g. si intentio Actoris pro se habeat
 præsumptionem Juris, quæ *L. Imp. 77. ff.*
de Leg. liquidissima probatio dicitur; aut
 Reus faciat exceptiones affirmativas, v. g.
 de facta solutione mutui, &c. sic enim ex-
 cipiendo affirmat, & ex Reo fit Actor,
 quia affirmanti incumbit probatio, aliis-
 que

que casibus; quamvis suam puram & simplicem negationem facti nunquam probare teneatur aut possit, cum negationis utpote non entis nullæ sint qualitates, causæ vel proprietates, per quas ostendi possit; neque per testes, quia hi debent deponere de visu vel alio sensu, sub quem non cadit negatio, hinc axioma: *Plus creditur duobus testibus affirmantibus, quam centum negantibus.* Unde si Reus neget se percussisse vel blasphemasse, hæc negatio non probatur per hoc, quòd testes dicant, se non vidisse vel audivisse ipsum percipientem vel blasphemantem; imò testis deponens super assertionem merè negativa fit suspectus de falso, ait *Pirrh. b. t. n. 8.* Dixi, *puram negationem facti*, quia positio negativa facti determinata per circumstantias loci, temporis vel modi; aut negativa juris, dum negatur aliquid de jure fieri potuisse vel factum esse, probari potest; nam qui negavit, se Augustæ primæ Maji fecisse homicidium, indirectè probat hanc negativam per testes deponentes, ipsum eâ die fuisse Viennæ; aut accusatus de homicidio facto armis sub pallio tectis, quia privatio suo modo cadit sub sensum, per testes negativam probare potest. Item qui negat consanguinitatem inter conjuges, probare potest per exhi-

bitionem Arboris Consanguinitatis; qui negat se legitimè professum, potest probare per defectum ætatis à jure requisitæ, &c. An & quando probanda qualitas positiva vel negativa? Vide in *Nucl. Theol. Exam. 23. n. 5.* Notabilia Capita h. t. sunt:

4. 1. *In Decret. Pontifex C. 1.* rescribit: „Nulli dicendum est, quæ contra se sunt. Ratio, quia Actor probationes habere debet, cum sponte provocet, cui Reus instrumenta seu arma, quibus oppugnetur, edere non cogitur; quod tamen fallit in variis casibus, quibus editio instrumenti per Edictum *de edendo*, vel per subsidiariam actionem in factum peti potest, ad quod Judex decernit *Compulsoriales*, vi quarum omnes interesse habentes libros & instrumenta edere coguntur. C. 2. „Reprobat consuetudinem, „ut illi, qui intentionem suam plenè probavit, juramentum nihilominus deferratur, quia ad illud in defectum aliarum legitimarum probationum demum recurrendum est.

5. C. 3. statuit Pontifex: „Judicium finium regundorum (idem est de Familia *Ersciscundæ*, seu hæreditate dividenda aut communi dividundo) tale esse, ut in eo utraq; persona habeat vicem Actoris & Rei, ideóque hinc inde

Q

„ testæ

„ testes produci posse, ex quibus eos, qui
 „ præcellunt, Judex admittit; si vero
 „ utriusque partis testes sint æquè idonei,
 „ possessoris testes præferri debent, quia
 „ jura sunt promptiora ad absolvendum
 „ quàm ad condemnandum; dari autem
 „ possessori in causa præscriptionis proba-
 „ tionem, juris manifesti est; objiciens
 „ enim præscriptionem longissimi tem-
 „ poris, (quam nemo rectè objicit, nisi
 „ qui possidet) si eam probaverit, causam
 „ obtinet. Et C. 4. Censet juramento pu-
 „ læ proponentis, se nec à viro cognitam
 „ nec potuisse cognosci, & testimonium
 „ septem mulierum, quæ ipsam per ex-
 „ perientiam (i. e. inspectionem ventris
 „ asseverant adhuc esse virginem, fidei
 „ potiùs adhibendam, quàm juramentum
 „ viri contrarium asserentis; quia tum
 „ plenior est probatio mulieris cum testi-
 „ monio obstetricum in arte peritarum
 „ visu testantium.

6. C. 5. „ Cùm quidam Regularis
 „ sigillo Capituli cuidam amico instru-
 „ mentum, quo alienatio rerum Ecclesi-
 „ immobilium tanquam ei facta contineretur,
 „ batur, consignasset; lite exortâ Pro-
 „ rator assererat, illud de assensu Conven-
 „ tûs non esse collatum, & sic sigillum
 „ adulterinum, vel furtivum esse; insuper

fratres jurati dicebant, quòd tempore
 „dati instrumenti, quotiens de re ista inter
 „fratres mentio erat, vox fuit unanimes,
 „quòd alienationem nollent; & Adver-
 „sario nullos testes pro se producente,
 „respondet Pontifex, non secundum in-
 „strumentum, sed secundum assertionem
 „testium duntaxat censendum esse. Unde
 instrumentum per testes, etiam Clericos
 in favorem suæ Ecclesiæ, convinci potest
 falsitatis.

7. C. 8. „Cum A. condens testamen-
 „tum filium M. sibi instituit hæredem &
 „præcepit, ut, si absque liberis fortè de-
 „cederet, ad fratres Testatoris bona de-
 „volverentur. Verùm dictus M. se & sua
 „Monasterio C. obtulit oblatione jura-
 „mento firmatâ, eoque mortuo fratres
 „repetebant bona, eò quòd M. fuisset
 „minorennis, & absque liberis decesserit.
 Re ad Papam delatâ respondit: Minor
 „annis potest duobus modis intelligi, vi-
 „del. minor XIV. annis, & qui XXV. minor
 „fuerit, & infra XXV. annum tenet dona-
 „tio, præsertim juramento firmata; ne-
 „que intelligendus est sine hærede dece-
 „dere, qui Monasterium sibi instituit hæ-
 „redem. Ex quo *Gonz. ad h.c.* ait: Favore
 Causæ piæ ex conjecturata mente Testa-
 toris conditioni: *Si sine liberis*, subintel-

ligendam aliam: *Nisi heres gravatus religionem profiteatur*, ut tunc substitutus extraneus v. g. patruus excludatur; secus, si esset substitutus alter filius Testatoris, aut etiam alia Ecclesia vel locus pius, qui in pari causa melior est conditio illius, qui expressâ nititur Testatoris voluntate; aut si Testator expressè exclusisset Monasterium, casu quo filius profiteretur, qui contra expressam voluntatem non admittitur conjectura.

8. C. 9. „In Causa vertente inter R. & F. super jurisdictione atque districtu in villa B. cum testes numero plures deposuissent, quod R. à LX. annis & citra villam B. possederit, qui etiam iustum possessionis titulum ex privilegiis Imperatorum ostendit; econtra testes pauciores & levis opinionis ab F. producti testati essent, quod incolæ villæ B. à LX. annis & citra ei exhibuerint servitia iuribus (i. e. vexillis, quæ Banderæ dantur, ipsius F. sub quibus nomen dantur debuerint) & placitis seu jurgiis, fossatis & cavalcatis (i. e. excubiis, quæ fiunt cum equis) & cæteris pertinentibus ad districtum, non tamen titulus possessionis justificativus adducebatur; respondit Pontifex: Cum duo simul eandem rem & eodem modo insolidum possiderent

„possint, & constet dictum F. minus juste
 „ac sine titulo ea servitia extorsisse, adeo-
 „que in hoc casu non sit locus Interdicto:
 „*Uti possidetis, ita possideatis*, cum rationes
 „R. sint potiores, huic possessorium ad-
 „judicavit, prohibens dicto F. ne super
 „his eum aliquatenus molester. Unde an-
 „tiquior possessio cum titulo enervat po-
 „steriorem possessionem sine titulo ac-
 „quisitam.

9. C. 10. Cum T. ex concubina, quam
 „septennio habuerat, prolem non susce-
 „pisset, ac ipsa postmodum divertens ab
 „eo, ad ipsum post non multum temporis
 „rediisset, & filium R. peperisset, quem
 „ex eo asseruit se suscepisse, & mulieris
 „devictus instantiâ eum suum filium re-
 „cognovit, & filius dicti T. nominatus
 „communiter fuit & habitus ab ambobus,
 „licet postea mulier sub juramento affir-
 „marit, se de alio quàm dicto T. fatum R.
 „suscepisse; respondit Pontifex, quòd
 „ejusdem mulieris jurationi non est stan-
 „dum, cum nimis indignum sit juxta legi-
 „timas sanctiones, ut quod suâ quisque
 „voce dilucidè protestatus est, id in eun-
 „dem casum proprio valeat testimonio in-
 „firmare, ideoque dictus R. neptem T.
 „cujus præsumitur esse consobrinus, ha-
 „bere non potest in uxorem. Ratio, quia

licet ex parte matris probatio filiationis possit esse vera & certa, ex parte patris non alia haberi potest quam præsumpta ex conjecturis & præsumptionibus, quæ in casu posito velut sufficientes agnoscuntur.

10. II. *In Clement. c. un.* ait Pontifex „Literis Apost. quibus Pontifex dignitates quaslibet collationi suæ se reservasse, aut resignationem beneficii alicujus receperisse, aut aliquem familiarem suum fuisse, vel alia similia, super quibus gratia vel intentio sua fundatur, se fecisse, narrat, super sic narratis fidem plenariam adhibendam; quia æquum est, ut credatur attestationsi literarum Vicarii Christi, nisi sub - aut obreptio deprehendatur. Dicitur: *Super quibus intentio fundatur*; quia *Clement. c. 4. de sen. ex comm.* „Si Papa aut Princeps quempiam sub titulo cujuslibet dignitatis ex certâ etiam scientia (multò magis si id fiat ex ignorantia vel per suggestionem supplicantis) verbo, constitutione vel literis nominet, honoret, seu quovis alio modo tractet, per hoc in dignitate illa ipsius approbare non intelligitur, aut quidem quam ei tribuere novi juris; quia super talibus non fundatur intentio Papæ, seu talia non fiunt ad concedendam vel appro-

probendam dignitatem illam, sed incidenter solum similia narrantur vel fiunt.

Ita Reiff. *h. t. n. III.*

TITULUS XX.

De Testibus & Attestationibus.

Post titulum de probationibus in genere agit compilator de probationibus in specie, & quidem primo loco de probatione per TESTES, eo quod sit efficacior aliis, quæ fiunt v. g. per instrumenta, præsumptiones, juramentum, &c. Circa testes *Jure Canon. h. t.* statuuntur sequentia:

2. I. In *Decret. c. 1.* placuit sancto Conventui: „ut testes pretio non conducantur, & ut idonei & fideles assumantur, quibus nulla potest inferri calumnia; & nullus testimonium dicat, nisi jejunus; sed hoc est de honestate, non de necessitate. C. 2. „Testimonia non dicantur, nisi illo, contra quem dicuntur, admonito, ut veniat & audiat testes; si verò venire contempserit, testimonia ita valeant, ac si ipso præsentem facta fuissent. Ast huic Canoni videtur derogatum.

3. C. 3. „Cum Pontifici de Presbytero E. quædam facinora essent nuntiata, jussit seu mulieres, cum quibus peccasse dicatur,